

*Зам, тээврийн хөгжлийн сайдын
2019 оны 06 сарын 12-ны 187 тоот
тушаалын 12 дугаар хавсралт*

ИНД - 63

Иргэний Нисэхийн Дүрэм

Нисэх инженерийн үнэмлэх, зэрэглэл

Иргэний нисэхийн ерөнхий газар

ДҮРМИЙН ТАЙЛБАР

ИНД-63 нь сурагч-нисэх инженерийн үнэмлэх болон нисэх инженерийн үнэмлэх, зэрэглэл олгохтой холбоотой шаардлага болон тухайн үнэмлэх, зэрэглэлийн нөхцөл, эрх ба хязгаарлалтыг тогтооно.

Энэ Дүрэм нь Иргэний нисэхийн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүний баталсан ИНД-63-ын цахим хувилбар бөгөөд зөвхөн ишлэл хийх зорилгоор хэрэглэнэ. Хүчин төгөлдөр ИНД-63, түүний нэмэлт өөрчлөлтийн хуулбарыг ИНЕГ-аас, эсхүл www.mcaa.gov.mn веб сайтаас татаж авах боломжтой.

Мэдээлэл

Гишүүн улсуудын иргэний нисэхийн Дүрмийг сайжруулах замаар иргэний нисэхийн салбарт нэгдсэн нэг Дүрмийн зохицуулалтад шилжих Олон улсын иргэний нисэхийн байгууллагын 1992 оны 29-р чуулганы А29-3 тогтоолыг хэрэгжүүлэх зорилгоор, Монгол Улс болон Шинэ Зеланд улсын ИНЕГ-ын хооронд 1999 оны 5 сарын 6-нд байгуулсан “Техникийн Хамтын Ажиллагааны Санамж Бичиг”-ийг үндэслэн Монгол Улсын Иргэний нисэхийн дүрмийг боловсруулсан.

Өөрчлөлтийн түүх**Хүчинтэй огноо**

Анхны боловсруулалт	2001 оны 10 сарын 01
Нэмэлт өөрчлөлт 1	2005 оны 09 сарын 14
Нэмэлт өөрчлөлт 2	2010 оны 04 сарын 16
Нэмэлт өөрчлөлт 3	2015 оны 05 сарын 20
Нэмэлт өөрчлөлт 4 (Шинэчлэлт)	2019 оны 06 сарын 12

Тэмдэглэл: ИНД-63-ын шинэчлэлтийг монгол, англи хэл дээр, NZ Part 63-ын 2006 оны 06 сарын 22-ны А.2-т үндэслэн боловсруулсан болно.

Гарчиг

А Бүлэг - Ерөнхий зүйл	1
63.1. Хамрах хүрээ	1
63.3. Үнэмлэх, зэрэглэлийн шаардлага	1
63.5. Үнэмлэх, зэрэглэл	2
63.7. Хугацаатай үнэмлэхийг хугацаагүй үнэмлэхээр солих	2
63.9. Үнэмлэх, зэрэглэл эзэмших хүсэлт гаргах	2
63.11. Үнэмлэх, зэрэглэл олгох	2
63.13. Үнэмлэх, зэрэглэлийн хугацаа	3
63.15. Шалгалт	3
63.17. Шалгалтын үед зөвшөөрөхгүй үйлдэл	3
63.19. Нисэх инженерийн нисгэгчийн дэвтэр - Ерөнхий зүйл	4
63.21. Нисэх инженерийн нисгэгчийн дэвтэрт нислэгийн цаг тооцох	4
63.23. Эрүүл мэндийн шаардлага	5
63.25. Хоёр жилийн нислэгийн дүгнэлт	5
63.27. Ур чадварын шалгалт	5
63.29. Согтууруулах ундаа, эсхүл эмийн бодистой холбоотой гэмт хэрэг	6
В Бүлэг - Сурагч-нисэх инженерийн үнэмлэх	6
63.51. Хамрах хүрээ	6
63.53. Нөхцөл хангах шаардлага	6
63.55. Эрх, хязгаарлалт	6
С Бүлэг - Нөөц	6
Д Бүлэг - Нисэх инженерийн үнэмлэх	7
63.151. Хамрах хүрээ	7
63.153. Нөхцөл хангах шаардлага	7
63.155. Эрх	9
63.157. Туршлага хадгалах шаардлага	9
Е Бүлэг - Нислэгийн радио-холбооны операторын зэрэглэл	9
63.201. Хамрах хүрээ	9
63.203. Нөхцөл хангах шаардлага	9
63.205. Зэрэглэл олгох	10
63.207. Эрх, хязгаарлалт	10
Ф Бүлэг - Агаарын хөлгийн маягийн зэрэглэл	10
63.251. Хамрах хүрээ	10
63.253. Нөхцөл хангах шаардлага	10
63.255. Зэрэглэл олгох	11
63.257. Эрх	11
Г Бүлэг - Багш-нисэх инженерийн зэрэглэл	12
63.301. Хамрах хүрээ	12
63.303. Нөхцөл хангах шаардлага	12
63.305. Эрх, хязгаарлалт	12
Н Бүлэг - Шалгагч-нисэх инженерийн зэрэглэл	13
63.351. Хамрах хүрээ	13
63.353. Нөхцөл хангах шаардлага	13
63.355. Эрх, хязгаарлалт	13

А Бүлэг - Ерөнхий зүйл

63.1. Хамрах хүрээ

Энэ Дүрэм нь дараах зохицуулалтын шаардлагыг тогтооно:

- (1) сурагч-нисэх инженерийн үнэмлэх болон нисэх инженерийн үнэмлэх, зэрэглэл олгох;
- (2) тухайн үнэмлэх, зэрэглэл шаардлагатай нөхцөл;
- (3) тухайн үнэмлэх, зэрэглэлийн эрх, хязгаарлалт.

63.3. Үнэмлэх, зэрэглэлийн шаардлага

(a) Монгол Улс дотор, Монгол Улсын бүртгэлтэй агаарын хөлөгт нисэх инженерийн үүрэг гүйцэтгэх этгээд нь дараах үнэмлэх эзэмшдэг байх үүрэгтэй:

- (1) энэ Дүрмийн дагуу олгосон сурагч-нисэх инженерийн, эсхүл нисэх инженерийн хүчинтэй үнэмлэх; эсхүл
- (2) Даргын хүлээн зөвшөөрсөн гадаадын сурагч-нисэх инженерийн, эсхүл нисэх инженерийн хүчинтэй үнэмлэх.

(b) Гадаад улсад, Монгол Улсын бүртгэлтэй агаарын хөлөгт нисэх инженерийн үүрэг гүйцэтгэх этгээд нь дараах үнэмлэх эзэмшдэг байх үүрэгтэй:

- (1) энэ Дүрмийн дагуу олгосон сурагч-нисэх инженерийн, эсхүл нисэх инженерийн хүчинтэй үнэмлэх; эсхүл
- (2) тухайн агаарын хөлөг үйл ажиллагаа гүйцэтгэж байгаа улсаас олгосон, эсхүл хүлээн зөвшөөрсөн сурагч-нисэх инженерийн, эсхүл нисэх инженерийн хүчинтэй үнэмлэх.

(c) Монгол Улс дотор, гадаадын бүртгэлтэй агаарын хөлөгт нисэх инженерийн үүрэг гүйцэтгэх этгээд нь дараах үнэмлэх эзэмшдэг байх үүрэгтэй:

- (1) энэ Дүрмийн дагуу олгосон хүчинтэй сурагч-нисэх инженерийн, эсхүл нисэх инженерийн үнэмлэх; эсхүл
- (2) Даргын хүлээн зөвшөөрсөн хүчинтэй гадаадын сурагч-нисэх инженерийн, эсхүл нисэх инженерийн үнэмлэх; эсхүл
- (3) тухайн агаарын хөлгийг Бүртгэгч улсаас олгосон, эсхүл хүлээн зөвшөөрсөн хүчинтэй сурагч-нисэх инженерийн, эсхүл нисэх инженерийн үнэмлэх.

(d) Монгол Улс дотор, Монгол улсын, эсхүл гадаадын бүртгэлтэй агаарын хөлөгт нисэх инженерийн үүрэг гүйцэтгэх, сурагч-нисэх инженерийн үнэмлэх эзэмшигчээс бусад этгээд нь тухайн агаарын хөлгийн маягийн зэрэглэл эзэмшдэг байх үүрэгтэй.

(e) 63.305(а)-д заасан багш-нисэх инженерийн эрхийг хэрэгжүүлэх этгээд нь энэ Дүрмийн дагуу олгосон, хүчинтэй багш-нисэх инженерийн зэрэглэл эзэмшдэг байх үүрэгтэй.

(f) 63.355(а)-д заасан шалгагч-нисэх инженерийн эрхийг хэрэгжүүлэх этгээд нь энэ Дүрмийн дагуу олгосон, хүчинтэй шалгагч-нисэх инженерийн зэрэглэл эзэмшдэг байх үүрэгтэй.

63.5. Үнэмлэх, зэрэглэл

(a) Энэ Дүрмийн дагуу дараах үнэмлэх болон зэрэглэл олгоно:

- (1) Сурагч-нисэх инженерийн үнэмлэх;
- (2) Нисэх инженерийн үнэмлэх;
- (3) Нислэгийн радио-холбооны операторын зэрэглэл;
- (4) Нисэх инженерийн агаарын хөлгийн маягийн зэрэглэл;
- (5) Багш-нисэх инженерийн зэрэглэл;
- (6) Шалгагч-нисэх инженерийн зэрэглэл.

(b) Багш-нисэх инженерийн болон шалгагч-нисэх инженерийн зэрэглэлийг нисэх инженерийн үнэмлэхэнд тэмдэглэсэн байна. Бусад бүх зэрэглэлийг нисэх инженерийн нисгэгчийн дэвтэрт тэмдэглэх ба нисэх инженерийн үнэмлэхэнд нэмж тэмдэглэж болно.

63.7. Хугацаатай үнэмлэхийг хугацаагүй үнэмлэхээр солих

(a) ИНД-63-ын дагуу өмнө олгосон сурагч-нисэх инженерийн болон нисэх инженерийн үнэмлэхийг энэ Дүрмийн дагуу олгосонд тооцох ба шалгалт, эсхүл тест авахгүйгээр шинэ үнэмлэхээр сольж болно.

(b) ИНД-63-ын дагуу өмнө олгосон үнэмлэхний зэрэглэл нь энэ Дүрмийн дагуу олгосон үнэмлэхэнд шилжих ба энэ Дүрмийн дагуу олгосонд тооцогдоно.

63.9. Үнэмлэх, зэрэглэл эзэмших хүсэлт гаргах

Сурагч-нисэх инженерийн, нисэх инженерийн үнэмлэх, багш-нисэх инженерийн, эсхүл шалгагч-нисэх инженерийн зэрэглэл эзэмших хүсэлт гаргагч нь САА 24061/01 маягтыг бөглөж, зохих төлбөрийн баримтын хамт Даргад хүргүүлнэ.

63.11. Үнэмлэх, зэрэглэл олгох

Хэрэв Дарга дараах шаардлага хангагдсан гэж үзвэл, хүсэлт гаргагч нь энэ Дүрмийн дагуу Даргын олгосон үнэмлэх, эсхүл зэрэглэл эзэмших эрхтэй:

- (1) хүсэлт гаргагч нь тохирох зөв хүн байх;
- (2) хүсэлт гаргагч нь тухайн үнэмлэх, эсхүл зэрэглэл эзэмшигчийн хувьд, үүрэг хариуцлагаа зохих ёсоор гүйцэтгэхийн тулд тухайн байгууллагын ерөнхий заавар болон нислэгийн заавар бичигдсэн хэлээр хэлээр унших, ярих болон ойлгох чадвартай байх;
- (3) хүсэлт гаргагч нь тухайн үнэмлэх, эсхүл зэрэглэлийн хамаарах Бүлэгт заасан бүх нөхцөл хангах шаардлагыг хангасан байх;
- (4) тухайн үнэмлэх, эсхүл зэрэглэлийг олгох нь нисэхийн аюулгүй байдлын ашиг сонирхолд харшлахгүй байх.

63.13. Үнэмлэх, зэрэглэлийн хугацаа

(a) Энэ зүйлийн (b)-д зааснаас бусад тохиолдолд, хуулийн дагуу хүчингүй болгосон, эсхүл түдгэлзүүлээгүй бол энэ Дүрмийн дагуу олгосон үнэмлэх, эсхүл зэрэглэл нь тухайн эзэмшигчийн насан туршид хүчинтэй байна.

(b) Дарга шаардлагатай гэж үзсэн тохиолдолд түр үнэмлэх, эсхүл зэрэглэл олгож болно.

63.15. Шалгалт

(a) Энэ Дүрмийн дагуу бичгийн шалгалт өгөх этгээд нь:

- (1) өөрийгөө нотлох баримт бичгийг биедээ авч явах;
- (2) тухайн шалгалтад тэнцэхийн тулд боломжит үнэлгээний 70%-иас доошгүйг авсан байна.

(b) Энэ Дүрмийн дагуу нислэгийн шалгалт өгөх этгээд нь:

- (1) өөрийгөө нотлох баримт бичгийг биедээ авч явах;
- (2) шаардлагатай сургалтад хамрагдсан тухай тэмдэглэл хийсэн нисгэгчийн дэвтэртэй;
- (3) шаардлагатай нислэгийн туршлагыг хангасан тухай тэмдэглэл хийсэн нисгэгчийн дэвтэртэй байна.

63.17. Шалгалтын үед зөвшөөрөхгүй үйлдэл

(a) Энэ Дүрмийн дагуу шалгалтын үед, аливаа этгээд нь шалгалт авч байгаа ажилтны зөвшөөрөлгүйгээр дараах үйлдлийг хийхгүй байх үүрэгтэй:

- (1) бусад этгээдээс хуулах; эсхүл
- (2) мэдээллийн эх үүсвэр ашиглах; эсхүл
- (3) шалгалт авч байгаа ажилтнаас бусад этгээдтэй аливаа арга замаар харьцах; эсхүл
- (4) бусдын өмнөөс шалгалт өгөх; эсхүл
- (5) тухайн шалгалтын материалыг авч гарах; эсхүл
- (6) шалгалтын бичлэгийг цахим хэлбэрээр хийх.

(b) Энэ зүйлийн (a)-д заасан аль нэг үйлдлийг хийсэн этгээдэд дараах арга хэмжээг бүгдийг, эсхүл хэсэгчлэн авч болно:

- (1) тухайн сэдвийн шалгалтад тэнцээгүйд тооцох;
- (2) өмнө нь тэнцсэн шалгалтын сэдвийг бүгдийг, эсхүл хэсэгчлэн хүчингүйд тооцох;
- (3) цаашид ИНД-ийн дагуу өгөх шалгалтад 12 сар хүртэлх хугацаагаар оруулахгүй байх;
- (4) тухайн этгээдэд энэ Дүрмийн, эсхүл бусад ИНД-ийн дагуу олгосон үнэмлэх, гэрчилгээ, эсхүл зэрэглэлийг түдгэлзүүлэх, эсхүл хүчингүй болгох.

63.19. Нисэх инженерийн нисгэгчийн дэвтэр - Ерөнхий зүйл

(a) Сурагч-нисэх инженерийн, эсхүл нисэх инженерийн үнэмлэх эзэмшигч нь нислэгийн цагийг нисгэгчийн дэвтэрт бэхээр бүртгэж хөтөлнө. Нисгэгчийн дэвтэрт оруулсан нислэгийн цаг арилсан, эсхүл устаж гэмтсэнийг зөвхөн Дарга тогтоох бөгөөд хэрэв сэргээх бол Даргын хүлээн зөвшөөрөхүйц хэлбэрээр сэргээнэ.

(b) Үнэмлэх эзэмшигч нь нислэгийн цагийн бүртгэлийг дараах хугацаанд нисгэгчийн дэвтэртээ оруулна:

- (1) бүртгэгдсэн байх шаардлагатай нислэг дууссанаас хойш 14 хоногийн дотор; эсхүл
- (2) хэрэв үнэмлэх эзэмшигч нь үндсэн байрлалаас хол нислэгийн үйл ажиллагаанд оролцож байгаа бол үндсэн байрлалдаа буцаж ирснээс хойш 2 хоногийн дотор.

(c) Үнэмлэх эзэмшигч нь нисгэгчийн дэвтрийг, сүүлчийн нислэгийн цагийг бүртгэсэн өдрөөс хойш 12 сараас доошгүй хугацаагаар хадгална.

(d) Үнэмлэх эзэмшигч нь, нисгэгчийн дэвтэрт шаардлагатай үзлэг шалгалт хийлгэх зорилгоор Даргад хүргүүлэхийн өмнө дараах үүрэгтэй:

- (1) хуудас бүрд оруулсан мэдээллийг багана тус бүрээр нэгтгэх;
- (2) тухайн зориулагдсан зайд, нийт ниссэн цагийг тэмдэглэх;
- (3) хамгийн сүүлд оруулсан мэдээллийн төгсгөлд, дээр оруулсан мэдээллүүд нь үнэн зөв болохыг баталгаажуулах;
- (4) гарын үсэг зурах.

(e) Энэ Дүрмийн холбогдох шаардлагыг хангаагүй байх үедээ, агаарын хөлөгт нисэх инженерийн үүрэг гүйцэтгэж байгаа этгээд нь тухайн нислэгийн цагийг туршлага хуримтлуулах аль ч зорилгоор тооцохгүй.

63.21. Нисэх инженерийн нисгэгчийн дэвтэрт нислэгийн цаг тооцох

(a) Хүчинтэй сурагч-нисэх инженерийн, эсхүл нисэх инженерийн үнэмлэх эзэмшигч нь, тухайн нислэг үйлдэж байгаа агаарын хөлгийн маягийн гэрчилгээ нь нисэх инженертэй байхыг шаардсан бол тухайн нислэгийн цагийг үнэмлэх, эсхүл зэрэглэл авахад тооцож болно.

(b) Хүчинтэй сурагч-нисэх инженерийн үнэмлэх эзэмшигч нь, багш-нисэх инженерийн зэрэглэл эзэмшигчийн шууд хяналтан дор, нисэх инженерийн ажлын байрнаас нисэх инженерийн үүрэг гүйцэтгэсэн цагийг нийт нислэгийн цагт оруулан тооцох эрхтэй.

(c) Хүчинтэй нисэх инженерийн үнэмлэх эзэмшигч нь, нисэх инженерийн, багш-нисэх инженерийн, эсхүл шалгагч-нисэх инженерийн үүрэг гүйцэтгэсэн цагийг нийт нислэгийн цагт оруулан тооцох эрхтэй.

(d) Хүчинтэй нисэх инженерийн үнэмлэх эзэмшигч нь, нисэх инженер, багш-нисэх инженер, эсхүл шалгагч-нисэх инженерээс бусад, нисэх багийн гишүүнээр томилогдсон бөгөөд инженерийн ажлын байрнаас нисэх инженерийн үүрэг гүйцэтгэсэн бол тухайн цагийг нийт нислэгийн цагтаа оруулж тооцох эрхтэй.

63.23. Эрүүл мэндийн шаардлага

(а) Энэ Дүрмийн дагуу олгосон сурагч-нисэх инженерийн, эсхүл нисэх инженерийн үнэмлэх эзэмшигч нь дараах шаардлагыг хангаснаас бусад тохиолдолд, тухайн үнэмлэхийн эрхийг хэрэгжүүлэхгүй:

- (1) ИНД-67-гийн дагуу олгосон 1-р ангиллын хүчинтэй ЭМГ эзэмшдэг байх;
- (2) тухайн ЭМГ-ний бүх эрүүл мэндийн баталгаажуулсан тэмдэглэлийн шаардлагыг хангасан байх.

63.25. Хоёр жилийн нислэгийн дүгнэлт

(а) Энэ Дүрмийн дагуу олгосон нисэх инженерийн үнэмлэх эзэмшигч нь 63.153(б)-д шаардсан нислэгийн шалгалт өгсөн өдрөөс хойш 2 жилээс дээш хугацаа өнгөрсөн бол хоёр жилийн нислэгийн дүгнэлтийг өмнө үргэлжилсэн 2 жилийн дотор амжилттай хийлгэсэн тухай энэ зүйлийн (с)-д шаардсан хэлбэрээр тухайн эзэмшигчийн нисгэгчийн дэвтэрт баталгаажуулсан тэмдэглэл хийснээс бусад тохиолдолд, тухайн үнэмлэхний эрхийг хэрэгжүүлэхгүй.

(б) Энэ зүйлийн (а)-д шаардсан хоёр жилийн нислэгийн дүгнэлтийг багш-нисэх инженерийн зэрэглэлтэй этгээд хийх бөгөөд тухайн үнэлгээ нь дараах хэсгээс бүрдэнэ:

- (1) өмнө үргэлжилсэн 2 жилийн хугацаанд хийгдсэн холбогдох өөрчлөлтөд онцгой анхаарал хандуулан, тухайн нисэх инженерийн үнэмлэхний эрхийг хэрэгжүүлэхэд хамааралтай, хүчинтэй үйл ажиллагааны ерөнхий дүрмээр шалгасан дүгнэлт;
- (2) тухайн нисэх инженерийн үнэмлэхний эрхийг хэрэгжүүлэхэд хамааралтай журам болон чиг үүргийг гүйцэтгэх чадварыг дүгнэх нислэгийн зааварчилгаа. Тухайн зааварчилгаанд нислэгийн симуляторыг бүхэлд нь, эсхүл хэсэгчлэн ашиглаж болно.

(с) Шалгагч-нисэх инженерийг хоёр жилийн нислэгийн дүгнэлтийг амжилттай хийлгэсэн гэж үзвэл, тухайн багш нь нисэх инженерийн нисгэгчийн дэвтэрт өөрийн нэр, үнэмлэх, зэрэглэлийн дугаар болон гарын үсэг, хоёр жилийн нислэгийн дүгнэлт хийсэн огноог бичиж, дараах мэдэгдлийг оруулна:

[.....Нисэх инженерийн овог нэр.....] нь ИНД-63-ын шаардлагын дагуу Хоёр жилийн нислэгийн дүгнэлтийг амжилттай хийлгэсэн болохыг тодорхойлж байна.

(д) Энэ Дүрмийн дагуу олгосон нисэх инженерийн үнэмлэх эзэмшигч нь энэ зүйлийн шаардлагыг хангаагүй бол сурагч-нисэх инженерийн үнэмлэхний эрхийг хэрэгжүүлж болно.

63.27. Ур чадварын шалгалт

(а) Энэ Дүрмийн дагуу олгосон үнэмлэх, эсхүл зэрэглэл эзэмшигч нь Даргын шаардсан болон тогтоож болох хугацаанд эзэмшиж байгаа үнэмлэх, эсхүл зэрэглэлийн хүрээнд ур чадвараа харуулах шалгалт, эсхүл тест өгнө.

(b) Энэ зүйлийн (a)-ийн дагуу Даргын шаардсан шалгалт, эсхүл тест нь Даргын тодорхойлж болох, энэ Дүрмээр шаардсан шалгалт, эсхүл тестийн хэсэг, эсхүл хэсгүүдээс бүрдэнэ.

(c) Энэ зүйлийн (a)-ийн дагуу шалгалт, эсхүл тест өгсөн боловч тухайн үнэмлэх, эсхүл зэрэглэл олгоход тавих шаардлагыг хангаагүй этгээд нь үнэмлэх, эсхүл зэрэглэлийн эрхийг хэрэгжүүлэхгүй.

63.29. Согтууруулах ундаа, эсхүл эмийн бодистой холбоотой гэмт хэрэг

Согтууруулах ундаа, эсхүл эмийн бодис хэрэглэсэн эсэхийг тогтоох, хуулийн дагуух тест өгөхөөс татгалзсан үйлдлийг багтаасан, согтууруулах ундаа, эсхүл эмийн бодистой холбоотой шүүхийн шийтгэл нь тухайн этгээдийг үнэмлэх эзэмшихэд тохирох зөв хүн хэвээр байгаа эсэхийг дахин тогтоох үндэслэл болно. Тухайн шийтгэл нь үнэмлэх олгохоос татгалзах, эсхүл түдгэлзүүлэх, эсхүл хүчингүй болгоход нөлөөлж болно.

В Бүлэг - Сурагч-нисэх инженерийн үнэмлэх

63.51. Хамрах хүрээ

Энэ Бүлэг нь сурагч-нисэх инженерийн үнэмлэх олгоход тавих зохицуулалтын шаардлага болон тухайн үнэмлэхний эрх, хязгаарлалтыг тогтооно.

63.53. Нөхцөл хангах шаардлага

Сурагч-нисэх инженерийн үнэмлэх эзэмших этгээд нь дараах шаардлагыг хангасан байна:

- (1) 18 нас хүрсэн байх;
- (2) ИНД-67-гийн дагуу олгосон 1-р ангиллын хүчинтэй ЭМГ эзэмшдэг байх.

63.55. Эрх, хязгаарлалт

Сурагч-нисэх инженерийн үнэмлэх нь, дараах дадлага туршлага олж авах зорилгоор хүчинтэй багш-нисэх инженерийн зэрэглэл эзэмшигчийн шууд хяналтан дор нисэх инженерийн үүрэг гүйцэтгэх эрх олгоно:

- (1) нисэх инженерийн үнэмлэх, эсхүл зэрэглэл олгох шаардлага хангах; эсхүл
- (2) нисэх инженерийн үнэмлэхний хүчинтэй байдлыг сэргээх.

С Бүлэг - Нөөц

D Бүлэг - Нисэх инженерийн үнэмлэх

63.151. Хамрах хүрээ

Энэ Бүлэг нь нисэх инженерийн үнэмлэх олгоход тавих зохицуулалтын шаардлага болон тухайн үнэмлэхний эрх, хязгаарлалтыг тогтооно.

63.153. Нөхцөл хангах шаардлага

Нисэх инженерийн үнэмлэх эзэмших этгээд нь дараах шаардлагыг хангасан байна:

- (1) хүчинтэй, сурагч-нисэх инженерийн үнэмлэх эзэмшдэг байх;
- (2) 21 нас хүрсэн байх;
- (3) нийт 100-гаас доошгүй цаг нисэх инженерийн үүрэг гүйцэтгэсэн байх; нийт цагийн 50-иас доошгүй цаг нь нислэгийн цаг байх; нийт цагийн 50 хүртэлх цагийг дараах байгууллагын зохион байгуулсан нисэх инженерийн сургалтын курсийн үед нислэгийн симулятор дээр гүйцэтгэсэн байж болно:
 - (i) агаарын хөлгийн үйлдвэрлэгчийн, маягийн гэрчилгээнд нь нисэх инженертэй байхыг шаардсан бол; эсхүл
 - (ii) ИНД-119-ийн дагуу олгосон агаарын тээвэрлэгчийн гэрчилгээ эзэмшигч, хэрэв гэрчилгээ нь эзэмшигчид тухайн сургалт зохион байгуулах эрх олгодог бол; эсхүл
 - (iii) ИНД-141-ийн дагуу олгосон нисэхийн сургалтын байгууллагын гэрчилгээ эзэмшигч, хэрэв гэрчилгээ нь эзэмшигчид тухайн сургалт зохион байгуулах эрх олгодог бол;
- (4) нислэгийн радио-холбооны операторын зэрэглэл эзэмшдэг байх;
- (5) нисэх инженерийн үүрэгтэй холбоотой бичгийн шалгалт, эсхүл Даргын хүлээн зөвшөөрөхүйц, дүйцэх шалгалтыг дараах сэдвийн хүрээнд амжилттай өгсөн байх:
 - (i) *Нисэхийн хууль дүрэм*: нисэх инженерийн үнэмлэх эзэмшигчид хамаарах дүрэм журам; нисэх инженерийн үүрэгт хамааралтай, иргэний агаарын хөлгийн нислэгийн үйл ажиллагааны зохицуулалтын дүрэм, журам;
 - (ii) *Нислэгийн онол болон нислэгийн үйл ажиллагаа*: аэродинамикийн үндэс; агаарын хөлгийн удирдлага, нислэгийн үзүүлэлт болон хүчин чадалд ачаалалт болон жингийн хуваарилалтын үзүүлэх нөлөө; жин ба төвлөрөлтийн тооцоололт; аяллын үеийн журмыг багтаасан нислэгийн үзүүлэлтийн өгөгдлийг ашиглах болон практик хэрэглээ; техник үйлчилгээний зарчим, нислэгт тэнцэх чадварыг хадгалах техник үйлчилгээний журам, гэмтлийг мэдээлэх, нислэгийн өмнөх үзлэг, түлшээр сумлахын өмнөх урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээний журам болон газрын тэжээл хэрэглэх; суурилагдсан төхөөрөмж болон бүхээгийн систем; хэвийн, хэвийн бус болон онцгой нөхцөлийн журам; ачаа болон аюултай бараа тээвэрлэх үйл ажиллагааны журам;

- (iii) *Агаарын хөлгийн инженеринг*: хүчний төхөөрөмж, хийн турбинт болон поршинт хөдөлгүүрийн зарчим; түлшний удирдлагыг багтаасан түлшний үзүүлэлт болон түлшний систем; тослох материал ба тосолгооны систем; агаарын оролт болон шаталтын дараах систем, хөдөлгүүрийн очлуурын болон асаалтын системийн функц, үйл ажиллагаа; агаарын хөлгийн хүчний төхөөрөмжийн ажиллах зарчим болон техник үйлчилгээний журам, ашиглалтын хязгаарлалт; хөдөлгүүрийн хүчин чадалд атмосферийн нөхцөлийн үзүүлэх нөлөөлөл; агаарын хөлгийн хүчилсэн бүтэц, нислэгийн удирдлага, бүтэц, хөл анги, тормоз ба гулгалтын эсрэг төхөөрөмж, зэврэлт болон металлын ядаргаа; бүтцийн эвдрэл гэмтлийг тодорхойлох; мөстөлт, борооноос хамгаалах систем; бүхээгийн битүүмжлэл ба агааржуулалтын систем, хүчилтөрөгчийн систем; шингэний болон пневматик систем; цахилгааны онол, хувьсах болон тогтмол гүйдлийн систем, агаарын хөлгийн цахилгаан сүлжээний систем, статик холболт болон тусгаарлалт; хэрэглэл, компас, автопилот, радио болон радиолокаторын навигацийн төхөөрөмж, нислэгийн удирдлагын (flight management) систем, дэлгэц ба авионик тоноглолын ажиллах зарчим; холбогдох агаарын хөлгийн хязгаарлалт; галаас хамгаалах, гал илрүүлэх, галын идэвхжил бууруулах болон унтраах систем; холбогдох агаарын хөлгийн төхөөрөмж, системийн ашиглалт болон ажиллагааг шалгах;
- (iv) *Хүний хүчин зүйл*: нисэх инженерт хамааралтай хүний чадвар болон хязгаарлалт;
- (6) нисэх инженерийн үүрэгтэй холбоотой дараах журмыг чадварлагаар гүйцэтгэх ур чадвараа шалгагч-нисэх инженерийн зэрэглэл эзэмшигчид Даргын хүлээн зөвшөөрөхүйц нислэгийн шалгалтаар амжилттай шалгуулсан байх:
- (i) *хэвийн нөхцөлийн журам*: нислэгийн өмнөх үзлэг; түлшээр сумлах журам, түлшний удирдлага; техник үйлчилгээний бичиг баримтын үзлэг шалгалт; нислэгийн бүх шатны нислэгийн бүхээгийн хэвийн ажиллагааны журам; багийн гишүүн үүрэг гүйцэтгэх чадвараа алдсан үеийн багийн харилцан ажиллагааны зохицуулалт болон журам; гэмтлийг мэдээлэх;
- (ii) *хэвийн бус нөхцөлийн болон нөөц журам*: агаарын хөлгийн системийн хэвийн бус ажиллагааг таньж тогтоох, холбогдох хэвийн бус болон нөөц журмыг хэрэглэх;
- (iii) *онцгой нөхцөлийн журам*: онцгой нөхцөлийг таньж тогтоох; холбогдох онцгой нөхцөлийн журмыг хэрэглэх;
- (7) энэ зүйлийн (6)-д шаардсан нислэгийн шалгалтын үед дараах чадвараа шалгуулсан байх:
- (i) тухайн агаарын хөлгийн хүчин чадал болон хязгаарлалтын хүрээнд агаарын хөлгийн системийг ашиглах;
- (ii) нөхцөл байдлыг зөв тодорхойлох болон нисгэгчийн ур чадвар;
- (iii) нисэхийн мэдлэгээ ашиглах;
- (iv) багийн нэгдмэл гишүүний хувьд, бүх ажил үүргээ, үр дүн нь амжилттай гэдэгт эргэлзэхгүй байхаар гүйцэтгэх;
- (v) нисэх багийн бусад гишүүдтэй үр дүнтэй харилцан ажиллах.

63.155. Эрх

Нисэх инженерийн үнэмлэх нь тухайн эзэмшигчид дараах эрхийг олгоно:

- (1) сурагч-нисэх инженерийн үнэмлэхний аль ч эрхийг хэрэгжүүлэх;
- (2) тухайн маягийн зэрэглэл эзэмшдэг агаарын хөлөгт нисэх инженерийн үүрэг гүйцэтгэх.

63.157. Туршлага хадгалах шаардлага

(a) Нисэх инженерийн үнэмлэх эзэмшигч нь өмнө үргэлжилсэн 90 хоногт нисэх инженерийн үүргийг гүйцэтгэж байхдаа дараах шаардлагыг хангаснаас бусад тохиолдолд, нисэх инженерийн үнэмлэхний эрхийг аливаа маягийн агаарын хөлөгт хэрэгжүүлэхгүй:

- (1) нийт 10-аас доошгүй цагтай байх ба үүний 5 хүртэлх цагийг нислэгийн симулятор дээр гүйцэтгэсэн байх;
- (2) тухайн маягийн агаарын хөлгөөр 2-оос доошгүй удаа нислэг үйлдсэн байх;

(b) Энэ Дүрмийн дагуу олгосон нисэх инженерийн үнэмлэхний эрхийг 5 жил, эсхүл түүнээс дээш хугацаагаар хэрэгжүүлээгүй тохиолдолд, үнэмлэх эзэмшигч нь тухайн үнэмлэхний эрхийг дахин хэрэгжүүлэхийн өмнө 63.153(6)-д шаардсан нислэгийн шалгалт өгч тэнцсэн байна.

Е Бүлэг - Нислэгийн радио-холбооны операторын зэрэглэл**63.201. Хамрах хүрээ**

Энэ Бүлэг нь нислэгийн радио-холбооны операторын зэрэглэл олгоход тавих зохицуулалтын шаардлага болон тухайн зэрэглэлийн эрх, хязгаарлалтыг тогтооно.

63.203. Нөхцөл хангах шаардлага

Энэ Дүрмийн дагуу олгох нислэгийн радио-холбооны операторын зэрэглэл эзэмших этгээд нь дараах шаардлагыг хангасан байх үүрэгтэй:

- (1) хүчинтэй, сурагч-нисэх инженерийн үнэмлэх эзэмшдэг байх;
- (2) нисэхийн радио-холбооны практик болон журмын бичгийн шалгалтад, эсхүл Даргын хүлээн зөвшөөрөхүйц, дүйцэх шалгалтад тэнцсэн байх;
- (3) багш-нисэх инженерийн, эсхүл багш-нисгэгчийн зэрэглэл эзэмшигчид дараах чадвараа шалгуулсан байх:
 - (i) нисэхийн радио-холбооны дамжуулагч-хүлээн авагчийн удирдлагыг зөв тохируулан ажиллуулах;
 - (ii) яриан мэдээллийг Монгол Улсын AIP-д хэвлэн нийтэлсэн журмын дагуу чадварлаг дамжуулах болон хүлээн авах чадвар.

63.205. Зэрэглэл олгох

(a) Багш-нисэх инженерийн зэрэглэл, эсхүл багш-нисгэгчийн зэрэглэл эзэмшигч нь нь, 63.203-д заасан нислэгийн радио-холбооны операторын зэрэглэлийн шаардлага хангагдсан гэж үзвэл, тухайн багш нь зэрэглэл олгож, нисэх инженерийн нисгэгчийн дэвтэрт өөрийн нэр, үнэмлэх, зэрэглэлийн дугаар, гарын үсэг, зэрэглэл олгосон огноо болон дараах мэдэгдлийг оруулна:

[...Нисэх инженерийн овог нэр.....] нь нислэгийн радио-холбооны операторын зэрэглэл олгоход тавих ИНД-63-ын шаардлагыг хангасан болохыг тодорхойлж байна.

(b) Нислэгийн радио-холбооны операторын зэрэглэл эзэмшигч нь Даргад хүсэлт болон зохих төлбөрийн баримтыг хүргүүлж, тухайн зэрэглэлээ сурагч-нисэх инженерийн, эсхүл нисэх инженерийн үнэмлэхэндээ баталгаажуулсан тэмдэглэл хийлгэж болно.

63.207. Эрх, хязгаарлалт

Нислэгийн радио-холбооны операторын зэрэглэл нь түүнийг эзэмшигчид, радио холбоо барих журмын дагуу нислэгийн үйлчилгээнд хуваарилсан давтамж дээр ажилладаг агаарын хөлгийн радио-холбоо, нисэхийн холбооны станц, эсхүл газрын хөдөлгөөнт станцын дараах дамжуулагч дээр ажиллах эрх олгоно:

- (1) зөвхөн энгийн гадна удирдлага хэрэглэхийг шаарддаг;
- (2) цацаж байгаа долгионыхоо давтамжийн тогтвортой байдлыг автоматаар барьдаг.

F Бүлэг - Агаарын хөлгийн маягийн зэрэглэл**63.251. Хамрах хүрээ**

Энэ Бүлэг нь нисэх инженерийн агаарын хөлгийн маягийн зэрэглэл олгоход тавих зохицуулалтын шаардлага болон тухайн зэрэглэлийн эрх, хязгаарлалтыг тогтооно.

63.253. Нөхцөл хангах шаардлага

Агаарын хөлгийн маягийн зэрэглэл эзэмших этгээд нь дараах шаардлагыг хангасан байна:

- (1) хүчинтэй, нисэх инженерийн үнэмлэх эзэмшдэг байх;
- (2) тухайн маягийн агаарын хөлгөөр сурагч-нисэх инженерийн үүрэг гүйцэтгэсэн 8-аас доошгүй нислэгийн цагтай байх;
- (3) дараах байгууллагаас зохион байгуулсан, тухайн агаарын хөлгийн нисэх инженерийн маягийн зэрэглэлийн сургалтын курсийг амжилттай дүүргэж, агаарын хөлгийн системийн үйл ажиллагааны хэвийн, хэвийн бус болон онцгой нөхцөлийн журам, мөн тухайн агаарын хөлгийн нислэгийн үзүүлэлт, жин төвлөрөлтийг багтаасан бичгийн шалгалтад тэнцсэн байх:
 - (i) тухайн агаарын хөлгийн үйлдвэрлэгчийн; эсхүл

- (ii) ИНД-119-ийн дагуу олгосон агаарын тээвэрлэгчийн гэрчилгээ эзэмшигчийн, хэрэв гэрчилгээ нь эзэмшигчид тухайн сургалтыг зохион байгуулах эрх олгодог бол; эсхүл
 - (iii) ИНД-141-ийн дагуу олгосон нисэхийн сургалтын байгууллагын гэрчилгээ эзэмшигчийн, хэрэв гэрчилгээ нь эзэмшигчид тухайн сургалтыг зохион байгуулах эрх олгодог бол;
- (4) тухайн зэрэглэл шаардлагатай агаарын хөлгийн маягт тохирох хэвийн, хэвийн бус, онцгой нөхцөлийн журмыг чадварлагаар гүйцэтгэх ур чадвараа багш-нисэх инженерийн зэрэглэл эзэмшигчид шалгуулсан байна. Хэвийн бус болон онцгой нөхцөлийн журмыг гүйцэтгэхэд нислэгийн симулятор ашиглаж болно.

63.255. Зэрэглэл олгох

(a) Багш-нисэх инженерийн зэрэглэл эзэмшигчийг ИНД-63.253-т заасан нисэх инженерийн агаарын хөлгийн маягийн зэрэглэл авахад тавих шаардлага хангасан гэж үзвэл, тухайн багш нь нисэх инженерийн нисгэгчийн дэвтэрт агаарын хөлгийн маяг, өөрийн нэр, үнэмлэх, зэрэглэлийн дугаар, гарын үсэг болон зэрэглэл олгосон огноо зэргийг бичиж, дараах мэдэгдлийг оруулна:

[.....Нисэх инженерийн овог нэр.....] нь нисэх инженерийн агаарын хөлгийн маягийн зэрэглэл олгоход тавих ИНД-63-ын шаардлагыг хангасан болохыг тодорхойлж байна.

(b) Нисэх инженерийн агаарын хөлгийн маягийн зэрэглэл эзэмшигч нь Даргад хүсэлт болон зохих төлбөрийн баримтыг хүргүүлж, тухайн зэрэглэлээ нисэх инженерийн үнэмлэхэндээ баталгаажуулсан тэмдэглэл хийлгэж болно.

63.257. Эрх

Нисэх инженерийн агаарын хөлгийн маягийн зэрэглэл нь тухайн эзэмшигчид, нисэх инженерийн үнэмлэхний эрхийг дараах агаарын хөлөгт хэрэгжүүлэх эрхийг олгоно:

- (1) тухайн зэрэглэлд хамаарах агаарын хөлгийн маяг дээр; эсхүл
- (2) нислэгийн үзүүлэлт, систем, эсхүл журмын зарчмын зөрүүгүй тухайн маягийн агаарын хөлгийн вариант дээр.

G Бүлэг - Багш-нисэх инженерийн зэрэглэл

63.301. Хамрах хүрээ

Энэ Бүлэг нь багш-нисэх инженерийн зэрэглэл олгоход тавих зохицуулалтын шаардлага болон тухайн зэрэглэлийн эрх, хязгаарлалтыг тогтооно.

63.303. Нөхцөл хангах шаардлага

Багш-нисэх инженерийн зэрэглэл эзэмших этгээд нь дараах шаардлагыг хангасан байна:

- (1) хүчинтэй, нисэх инженерийн үнэмлэх эзэмшдэг байх;
- (2) нисэх инженерийн үүрэг гүйцэтгэж, 700-гаас доошгүй нислэгийн цаг хуримтлуулсан байх;
- (3) онолын болон дадлагын зааварчилгаа өгөх сургалтын курсийг амжилттай дүүргэсэн байх;
- (4) шалгагч-нисэх инженерийн зэрэглэл эзэмшигчид, нислэгийн бүх үеийн хэвийн, хэвийн бус болон онцгой нөхцөлийн талаар нисэх инженерт зааварчилгаа өгөх ур чадвараа, Даргын хүлээн зөвшөөрөхүйц аман болон нислэгийн шалгалтыг амжилттай өгч шалгуулсан байх. Нислэгийн шалгалтыг бүхэлд нь, эсхүл түүний зарим хэсгийг нислэгийн симулятор дээр гүйцэтгэж болно.

63.305. Эрх, хязгаарлалт

(a) Энэ зүйлийн (b)-г харгалзан, багш-нисэх инженерийн зэрэглэл эзэмшигч нь дараах эрхтэй:

- (1) тухайн нисэх инженерийн үнэмлэхний бүх эрхийг хэрэгжүүлэх;
- (2) сурагч-нисэх инженерийн, нисэх инженерийн үнэмлэх эзэмшигчид техникийн болон нислэгийн зааварчилгаа өгөх;
- (3) сурагч-нисэх инженерийн, нисэх инженерийн үнэмлэх эзэмшигчид нислэгийн симуляторт зааварчилгаа өгөх;
- (4) нисэх инженерийн үүрэг гүйцэтгэж байгаа сурагч-нисэх инженерийн үнэмлэх эзэмшигчид хяналт тавих;
- (5) сурагч-нисэх инженер болон нисэх инженерийн үнэмлэх эзэмшигчид нислэгийн радио-холбооны зэрэглэлийн үнэлгээ хийж, зэрэглэл олгох;
- (6) нисэх инженерийн үнэмлэх эзэмшигчид нисэх инженерийн агаарын хөлгийн маягийн зэрэглэлийн үнэлгээ хийж, зэрэглэл олгох;
- (7) нисэх инженерийн үнэмлэх эзэмшигчид хоёр жилийн нислэгийн дүгнэлт хийх.

(b) Багш-нисэх инженерийн зэрэглэлийн эрхийг хэрэгжүүлэх тухайн эзэмшигч нь:

- (1) ашиглагдах агаарын хөлгийн маягийн зэрэглэлтэй, хүчинтэй нисэх инженерийн үнэмлэх эзэмшдэг байна;
- (2) тухайн эрхийг дараах гэрчилгээний хүрээнд үйл ажиллагаа эрхэлж байгаа байгууллагад хэрэгжүүлнэ:

- (i) ИНД-119-ийн дагуу олгосон агаарын тээвэрлэгчийн гэрчилгээ, хэрэв гэрчилгээ нь эзэмшигчид нисэх инженерийн сургалт зохион байгуулах, үнэлгээ хийх эрх олгодог бол; эсхүл
 - (ii) ИНД-141-ийн дагуу олгосон нисэхийн сургалтын байгууллагын гэрчилгээ, хэрэв гэрчилгээ нь эзэмшигчид нисэх инженерийн сургалт зохион байгуулах, үнэлгээ хийх эрх олгодог бол;
- (3) өмнө үргэлжилсэн 13 сарын дотор шалгагч-нисэх инженерийн зэрэглэл эзэмшигчид, бүх хэвийн, хэвийн бус болон онцгой нөхцөлийн нислэгийн үед нисэх инженерийн зааварчилгаа өгөх ур чадвараа аман шалгалтаар болон тухайн зэрэглэлийн эрхийг бодит байдалд хэрэгжүүлэх нислэгийн шалгалтаар шалгуулна. Тухайн нислэгийн шалгалтад бүхэлд нь, эсхүл түүний зарим хэсэгт нислэгийн симулятор ашиглаж болно.

Н Бүлэг - Шалгагч-нисэх инженерийн зэрэглэл

63.351. Хамрах хүрээ

Энэ Бүлэг нь шалгагч-нисэх инженерийн зэрэглэл олгоход тавих зохицуулалтын шаардлага болон тухайн зэрэглэлийн эрх, хязгаарлалтыг тогтооно.

63.353. Нөхцөл хангах шаардлага

Шалгагч-нисэх инженерийн зэрэглэл эзэмших этгээд нь дараах шаардлагыг хангасан байна:

- (1) хүчинтэй, багш-нисэх инженерийн зэрэглэл эзэмшдэг байх;
- (2) нисэх инженерийн үүрэг гүйцэтгэсэн 1250-иас доошгүй нислэгийн цагтай байх;
- (3) багш-нисэх инженерийн эрхийг хэрэгжүүлсэн нийт 750-иас доошгүй цагтай байх, үүний 250-иас доошгүй цаг нь нислэгийн цаг байх ба 500 хүртэлх цаг нь нислэгийн симулятор дээр гүйцэтгэсэн байж болно;
- (4) шалгагч-нисэх инженерийн үүргийг чадварлагаар гүйцэтгэх ур чадвараа ИНЕГ-ын нислэгийн шалгагчид шалгуулсан байх.

63.355. Эрх, хязгаарлалт

(a) Энэ зүйлийн (b)-г харгалзан, шалгагч-нисэх инженерийн зэрэглэл эзэмшигч нь дараах эрхтэй:

- (1) багш-нисэх инженерийн зэрэглэлийн бүх эрхийг хэрэгжүүлэх;
- (2) нисэх инженерийн үнэмлэх олгох нислэгийн шалгалт авах;
- (3) багш-нисэх инженерийн зэрэглэл олгох, эсхүл түүний хүчинтэй байдлыг хадгалах нислэгийн шалгалт авах.

(b) Шалгагч-нисэх инженерийн зэрэглэлийн эрхийг хэрэгжүүлэх эзэмшигч нь:

- (1) ашиглагдах агаарын хөлгийн маягийн зэрэглэлтэй, хүчинтэй нисэх инженерийн үнэмлэх эзэмшдэг байна;

- (2) ИНЕГ-ын нислэгийн шалгагчид өмнө үргэлжилсэн 13 сарын дотор шалгагч-нисэх инженерийн үүргийг чадварлагаар гүйцэтгэх ур чадвараа шалгуулсан байх ба дараах гэрчилгээний хүрээнд үйл ажиллагаа эрхэлдэг байгууллагад нислэгийн шалгалт авна:
- (i) ИНД-119-ийн дагуу олгосон агаарын тээвэрлэгчийн гэрчилгээ, хэрэв гэрчилгээ нь эзэмшигчид нисэх инженерийн сургалт зохион байгуулах, үнэлгээ хийх эрх олгодог бол; эсхүл
 - (ii) ИНД-141-ийн дагуу олгосон нисэхийн сургалтын байгууллагын гэрчилгээ, хэрэв гэрчилгээ нь эзэмшигчид нисэх инженерийн сургалт зохион байгуулах, үнэлгээ хийх эрх олгодог бол.

--oOo--